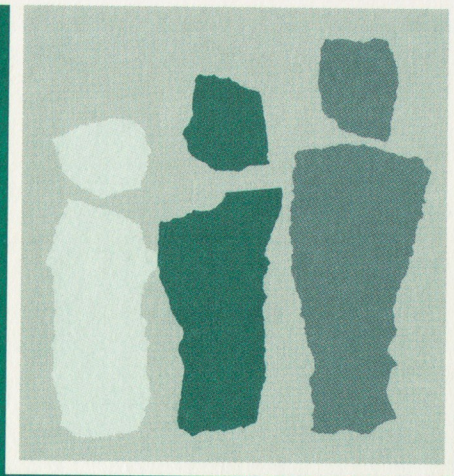

Ref KB 0cc
SOU

*ALLMÄN
BEHÖRIGHET FÖR
HÖGSKOLESTUDIER*

SOU 1995:41

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2015

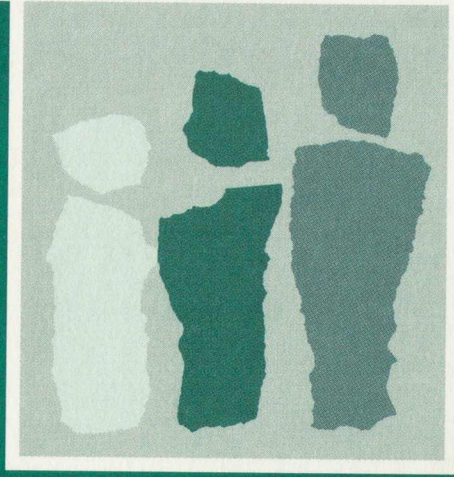

National Library
of Sweden

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

Ref KB 0cc
SOU

*ALLMÄN
BEHÖRIGHET FÖR
HÖGSKOLESTUDIER*

SOU 1995:41

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

Statens offentliga utredningar

1995:41

Utbildningsdepartementet

Allmän behörighet för högskolestudier

Delbetänkande av Utredningen om uppföljning av
1993 års universitets- och högskolereform (RUT-93)
Stockholm 1995

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes, Offentliga Publikationer, på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningskontor.

Beställningsadress: Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Fax: 08-20 50 21
Telefon: 08-690 90 90

Svara på remiss. Hur och Varför. Statsrådsberedningen, 1993.

- En liten broschyr som underlättar arbetet för den som skall svara på remiss.

Broschyren kan beställas hos:

Regeringskansliets förvaltningskontor
Arkiv- och informationsenheten
103 33 Stockholm
Fax: 08-790 09 86
Telefon: 08-763 24 81

Stockholm 1995

ISBN 91-38-13932-4
ISSN 0375-250X

Tripprint, Stockholm, 1995

Till statsrådet och chefen för Utbildningsdepartementet

Genom beslut den 22 december 1993 bemyndigade regeringen chefen för Utbildningsdepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att göra en uppföljning av 1993 års universitets- och högskolereform (dir 1993:143; U 1994:01). Med stöd av detta bemyndigande förordnade departementschefen den 17 januari 1994 verkställande direktören Dan Brändström som utredare. Direktiven återges som bilaga 1 till detta betänkande.

Byråchefen Ewa Ståldal förordnades samma dag som sekreterare. Direktör Sonja Dahl har sedan november 1994 varit förordnad att såsom expert biträda utredningen.

Utredningen har antagit namnet RUT-93.

Genom beslut den 27 oktober 1994 gav regeringen RUT-93 tilläggsdirektiv att bl.a. lägga förslag till förändringar i högskoleförordningens (1993:100) regler om tillträde till grundläggande högskoleutbildning (dir 1994:126). Samma dag tillkallades generaldirektören Erland Ringborg som sakkunnig. Tilläggsdirektiven återges i bilaga 2 till detta delbetänkande.

Utredningen har tidigare överlämnat ett delbetänkande (SOU 1994:153) Ett nytt högskoleverk. Föreliggande betänkande innehåller förslag till preciseringar av nu gällande regler för den allmänna behörigheten för högskolestudier. Ett slutbetänkande vad avser tillträdesfrågorna kommer att överlämnas av utredningen under sommaren 1995.

Universitetslektorn Lars Brandell är sedan 1 oktober 1994 förordnad att som expert biträda utredningen i arbetet med tillträdesfrågorna.

Till RUT-93 är knuten en referensgrupp för tillträdesfrågor bestående av Björn Andersson, SFS, kanslichefen Ulla Blomqvist, Umeå universitet, kanslidirektören Stig Forneng, Högskolan i Örebro, rektorn Solveig Hannersjö, Vårdhögskolan i Falun, universitetsdirektören Peter Honeth, Lunds universitet, byråchefen Arne Olsson, Stockholms universitet, rektorn Ingegerd Palmér, högskolan i Luleå och avdelningschefen Anne-Marie Rydell, VHS.

Sedan 1 februari 1995 är utredaren Claes Petri, VHS och byrådirektören Lars Lustig, Stockholms universitet, som experter knutna till utredningen vad avser tillträdesfrågor.

Rättssakunniga Pia Wikström biträder sedan den 27 mars 1995

utredningen som expert.

Utredningen har haft överläggningar om behörighetsfrågor med representanter för studenterna, universiteten och högskolorna, vårdhögskolorna, Folkbildningsrådet och Utbildningsdepartementets betygsgrupp.

Som ett led i arbetet med tillträdesfrågorna har utredningen publicerat en arbetsrapport: *Behörighet för högskolestudier för elever från den nya gymnasieskolan*. Denna har diskuterats vid en hearing den 27 mars 1995 med representanter för universitet och högskolor, gymnasieskolan, vuxenutbildningen, Sveriges förenade studentkårer (SFS), Sveriges folkhögskolestuderandes förbund, m.fl. berörda myndigheter och organisationer.

Bl.a. mot bakgrund av den allmänna uppslutningen vid denna hearing bakom utredningens preliminära ställningstaganden har jag beslutat inge föreliggande delbetänkande (SOU 1995:41) Allmän behörighet för högskolestudier, vilket härmed överlämnas.

Stockholm i april 1995

Dan Brändström

Lars Brandell

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	7
2	Författningsförslag	9
3	Utredningsuppdraget	11
4	Bakgrund	13
4.1	Behörighetskrav för högskolestudier	13
4.2	Den nya gymnasieskolan	15
4.3	Gällande behörighetsregler	16
5	Allmän behörighet	17
5.1	Allmän behörighet för studerande från gymnasieskolan	17
5.2	Motsvarandebedömningar	19
5.3	Allmän behörighet genom 25:4 - regeln	22
<i>Bilaga 1</i>	<i>Kommittédirektiv</i>	25
<i>Bilaga 2</i>	<i>Tilläggsdirektiv</i>	29
<i>Bilaga 3</i>	<i>Skollagen, bilaga 2</i>	33

1 Sammanfattning

Nu gällande bestämmelser om *allmän behörighet för högskolestudier* fastlades innan det var klart hur läroplanen och betygssystemet i den nya gymnasieskolan, skulle komma att utformas. Det innebär att det, inte minst för eleverna i den nya gymnasieskolan, är oklart hur nu gällande regler kommer att tillämpas när de skall söka till högskoleutbildning år 1997 eller senare. Detta har betydelse för de val av kurser och grenar som de förväntas göra med början innevarande vårtermin. Inte minst är det oklart hur en övergång till reducerat gymnasieprogram kan påverka möjligheten för en elev att få allmän behörighet för högskolestudier.

Utredningen föreslår att den aktuella paragrafen i högskoleförordningen preciseras så att för allmän behörighet för studerande från ett nationellt program i den nya gymnasieskolan krävs

lägst betyget Godkänd på kurser motsvarande minst 90 procent av programmet

lägst betyget Godkänd i samtliga kärnämnen d.v.s. de kurser som är gemensamma för samtliga nationella gymnasieprogram, med undantag för ämnena idrott och hälsa och estetisk verksamhet.

lägst betyget Godkänd på specialarbetet

I utredningens förslag ingår också att man behåller nu gällande regler att den som har motsvarande svensk eller utländsk utbildning eller den som genom annan verksamhet förvärvat motsvarande kunskaper också skall vara behörig, liksom stadgandena om behörighet genom den s.k. 25:4-regeln.

Utredningen diskuterar också hur reglerna om motsvarandebedömning bör tillämpas i olika fall, bl.a. för studerande från den kommunala vuxenutbildningen och studerande som läst ett reducerat program i gymnasieskolan.

2 Författningsförslag

Utredningen föreslår att 4§ 8 kap högskoleförordningen (SFS 1993:100) ändras enligt följande

Nu gällande högskoleförordning
(SFS1993:100)

8 kap

4 § Allmän behörighet har den som fullföljt ett nationellt program i gymnasieskolan eller har motsvarande svensk eller utländsk utbildning eller den som genom annan verksamhet förvärvat motsvarande kunskaper.

Den som har annat modersmål än svenska, danska, färöiska, isländska eller norska skall ha erforderliga kunskaper i svenska.

Förslag till ändrad lydelse

8 kap

4 § Allmän behörighet har den som

1. fullföljt ett nationellt eller specialutformat program och därvid har lägst betyget Godkänd på kurser som omfattar minst 90 procent av den minsta garanterade tiden för ett fullständigt program.

2. har lägst betyget Godkänd i engelska, matematik, naturkunskap, religionskunskap, samhällskunskap och svenska i den omfattning dessa ämnen har för Övriga program enligt bilaga 2 till skollagen (1985:1100)

3. har lägst betyget Godkänd på specialarbete.

Allmän behörighet har också den som har motsvarande svensk eller utländsk utbildning eller den som genom annan verksamhet förvärvat motsvarande kunskaper.

Den som har annat modersmål än svenska, danska, färöiska, isländska eller norska skall ha erforderliga kunskaper i svenska.

3 Utredningsuppdraget

RUT-93 (utredningen för uppföljning av 1993 års universitets- och högskolereform) har som en av sina uppgifter att följa upp hur behörighetsvillkor och urvalsregler samt antagningssystem och information till studenterna utvecklats i och med 1993 års reform. Regeringen har utöver detta genom tilläggsdirektiv gett utredningen i uppdrag att

“...lägga fram förslag till förändringar i högskoleförordningens regler om tillträde till grundläggande högskoleutbildning. Syftet skall vara att skapa en nationell ordning som är överblickbar för de enskilda vad beträffar kopplingen mellan gymnasieskolan, vuxenutbildningen och högskolan. Särskild uppmärksamhet skall ägnas åt de studerandes rättssäkerhet i antagningsprocessen...”

I arbetet med tillträdesfrågorna kommer RUT-93 att behandla fyra delområden:

- *Reglerna för behörighet
- *Urvalsregler och urvalsmetoder
- *Antagningsprocessen som system
- *Informationen till presumtiva studerande och andra berörda om antagningen till högskolor och universitet.

En utgångspunkt för arbetet med tillträdesfrågorna inom RUT-93 är att betona studentperspektivet på tillträdesfrågorna.

Föreliggande delbetänkande rör reglerna för den allmänna behörigheten till högskolestudier. (högskoleförordningen (SFS 1993:100) 8 kap §§ 4 - 5. När dessa regler ursprungligen formulerades var det fortfarande oklart hur läroplanen och betygssystemet i den nya gymnasieskolan skulle komma att utformas.

Enligt min mening bör nuvarande regler om allmän behörighet preciseras mot bakgrund av den utformning som framför allt betygssystemet i gymnasieskolan senare har fått. Jag har av flera skäl valt att bryta ut denna fråga för separat behandling:

Det har visat sig att det är oklart för eleverna i den nya gymnasieskolan och deras lärare hur nu gällande regler för den allmänna behörigheten kommer att tillämpas. Detta har betydelse för de val av kurser och grenar som de gymnasiestuderande förväntas göra med början innevarande vårtermin. Inte minst är det oklart hur en över-

gång till ett reducerat program kan påverka möjligheten för en elev att få allmän behörighet för högskolestudier.

Innebörden av den allmänna behörigheten påverkar också utformningen av de särskilda behörighetskrav som kan uppställas för olika utbildningsalternativ som ett komplement till de krav som gäller för den allmänna behörigheten. Vidare har reglerna för den allmänna behörigheten betydelse för tillämpningen av betygsreglerna i den nya gymnasieskolan.

Det är därför angeläget att man så snart som möjligt gör en precisering av reglerna om allmän behörighet för högskolestudier, i första hand för de elever som genomgått den nya gymnasieskolan.

4 Bakgrund

4.1 Behörighetskrav för högskolestudier

Syftet med behörighetskrav till en viss högskoleutbildning är ytterst att, å ena sidan, garantera en viss startnivå för den berörda utbildningen och, å andra sidan, ge besked till presumtiva sökande om vad som krävs för att framgångsrikt genomföra den aktuella utbildningen.

Det är viktigt att högskolans utbildning kan bygga på att de studerande har tillräckliga förkunskaper. Inte minst är detta en förutsättning för att man på en rimlig tid inom högskolan skall kunna nå upp till de utbildningsmål som finns (bl.a. preciserade i examensbestämmelserna). Samtidigt måste betonas att startnivån till en viss högskoleutbildning inte kan väljas oberoende av den omgivande utbildningsmiljön. Högskoleutbildning inom ett visst ämne måste utgå från kunskaper och färdigheter som man kan få inom gymnasieskolan eller genom högskolestudier i andra ämnen.

Det bör också framhållas att man för en enskild student inte exakt kan avgöra om hans/hennes förkunskaper är tillräckliga för framgång inom en viss utbildning. Studieframgången beror inte bara på kunskaperna i de specifika förkunskapsämnen som finns, utan också på en rad personliga egenskaper och förutsättningar, som inte kan mätas i avklarade kurser i gymnasieskolan. Rent generellt kan man säga att ju större erfarenheter av framgångsrika teoretiska studier på gymnasie- eller högskolenivå som den studerande har, desto större möjligheter har vederbörande att genomföra högskolestudier. Men sedan tillkommer en rad andra faktorer, inte minst den studerandes motivation och engagemang för de aktuella studierna.

Behörighetskraven har därför en betydelse som en allmän information till presumtiva studerande om vad som kan komma att förutsättas inom en viss utbildning. Däremot kan de inte tolkas så att de ger den studerande någon garanti för studieframgång. Inte heller kan de ur högskolans synpunkt utformas så att man vid antagningen kan identifiera alla sökande som senare visar sig få problem med sina studier.

Av tradition har det funnits två metoder att organisera ett system för behörighetsprövning för högre studier. Det ursprungliga har varit *behörighetsprov* som den aktuella högskolan/universitetet anordnade. I Sverige har detta funnits t ex vid de tidigare folkskollärarseminari-

erna, där i princip vem som helst kunde anmäla sig till de inträdesprov som anordnades. Långt tillbaka i tiden (mitten av 1800-talet) förekom detta också vid universiteten, som då själva stod för studentexamen, som var en inträdesprov till universitetet och inte en slutexamen i gymnasiet. Ofta var inträdesproven inte bara det som vi idag skulle kalla *behörighetsprov* utan också samtidigt ett "*urvalsprov*".

Vid de konstnärliga högskolorna finns inträdesproven kvar. Även om de i första hand används som prov för urval, finns det också en komponent i dem som fungerar som behörighetsprov.

Den andra metoden för behörighetssystem har varit behörighetsgivande examina (motsv). I Sverige var detta traditionellt studentexamen. Studentexamen på en viss linje i gymnasiet gav behörighet till universitets- och högskolestudier inom ett brett område. Det gav också *rätt* att antas till stora delar av den traditionella universitetsutbildningen. I många länder har man kvar detta system. Där finns en behörighetsgivande examen som ger studenten lagfäst rätt att bedriva universitetsstudier.

System med allmänna behörighetsgivande examina är enkla att överblicka och har fördelar ur informationssynpunkt. Det är lätt att förklara vad som krävs för att få studera, eller åtminstone för att bli behörig för studier inom ett visst område eller med en viss inriktning.

Samtidigt har ett system med omfattande examina, typ studentexamen, som obligatoriska krav för att få börja universitets eller högskolestudier flera nackdelar. Framför allt diskriminerar det personer som skaffar sig de nödvändiga förkunskaperna på något annat sätt än det traditionella. Dessutom är det inom ett sådant system svårt att ta hänsyn till den mångfald av utbildningar med varierande innehåll och uppläggning, som successivt har inlemmats i högskolesystemet.

Detta är en av förklaringarna till det behörighetssystem som infördes fullt ut i samband med 1977 års högskolereform. Den innebar att man fastställde en nivå för *allmän behörighet* som gällde alla som skulle bedriva högskolestudier. Utöver denna fanns det till de flesta utbildningar *särskilda behörighetskrav*, som varierade från utbildning till utbildning. De särskilda behörighetskraven utgjordes av krav på genomgångna studiekurser från gymnasiet.

4.2 Den nya gymnasieskolan

Den nya gymnasieskolan är baserad på *kurser* inom olika *ämnen*. De olika kurserna är åsatta poäng där en poäng innebär att kursen har minst en timmes garanterad undervisningstid.

Eleverna går oftast på *program*, med olika inriktning. Det finns 16 nationella program. Dessa omfattar antingen 2400 eller 2180 timmar. I de flesta programmen finns det grenar med delvis olika kursinnehåll, som eleverna har att välja mellan. Utöver de nationella programmen och deras nationella grenar finns också lokala grenar med olika profilering. Det finns också möjligheter för eleverna att skapa specialutformade program. Det finns också individuella program. Det är inte heller ovanligt att elever läser s.k. reducerade program, vilket innebär att läser kurser enligt ett nationellt program men avstår från en eller flera kurser. Enligt reglerna har man "rätt" att på detta sätt stryka kurser motsvarande högst tio procent av det för programmet uppsatta timantalet.

Utbudet av valfria kurser m.m. bestäms till en del av respektive gymnasieskola, som också avgör hur utbildningen skall fördelas på terminer o.s.v.

En del av valen i gymnasiet måste i princip göras redan i årskurs 1. (Till en del sker det ännu tidigare, i årskurs 9 i grundskolan, då man kan söka och få tillträde inte bara till ett program utan också till en viss gren inom ett program.)

Betyg sätts i gymnasieskolan på varje kurs. Det finns fyra betygsgrader Icke godkänd, Godkänd, Väl Godkänd och Mycket Väl Godkänd. Eleverna får poäng för de kurser där de fått lägst betyget Godkänd.

Slutbetyg från ett program får den som genomgått kurser motsvarande den för programmet gällande totala poängsumman och fått betyg på dessa. Även betyget Icke godkänd accepteras. Detta innebär teoretiskt sett att även den som fått Icke godkänd på de flesta av de föreskrivna kurserna har rätt att få ett slutbetyg.

Den första stora kullen inom den nya gymnasieskolan går just nu i årskurs 1. Den kommer att dyka upp bland de sökande till högskoleutbildningar fr.o.m. hösten 1997.

4.3 Gällande behörighetsregler

För att bli antagen till en viss utbildning krävs enligt nu gällande högskoleförordning att den sökande har **allmän behörighet** och dessutom den **särskilda behörighet** som kan gälla för det aktuella antagningsalternativet.

Jag anser inte att det finns motiv för att frånga denna principiella uppläggning av behörighetskraven. Däremot har utredningen diskuterat att beteckningen *allmän behörighet* borde bytas ut mot *grundläggande behörighet*, som bättre beskriver vad det gäller. Jag återkommer till denna fråga i slutbetänkandet i de delar av mitt uppdrag som gäller tillträdesfrågorna.

Kraven för **allmän behörighet** är fastlagda i högskoleförordningen (HF 8 kap, 4-5§§, se kapitel 5.)

Eventuella **särskilda behörighetskrav** fastställs av den högskola som anordnar utbildningen i fråga. Kraven skall vara relevanta för utbildningen. De får avse

1. kunskaper i ämne i gymnasieskolans nationella program eller motsvarande kunskaper.
2. kunskaper från en eller flera högskolekurser.
3. andra villkor som betingas av utbildningen eller är av betydelse för det yrkesområde som utbildningen förbereder för (HF 8 kap 6§).

5 Allmän behörighet

5.1 Allmän behörighet för studerande från gymnasieskolan

I 8 kap, 4:e § i dagens högskoleförordning föreskrivs inledningsvis att

Allmän behörighet har den som fullföljt ett nationellt program i gymnasieskolan...

Som gymnasieskolan har kommit att utformas betyder detta att eleven har deltagit i undervisningen i ett program under de tre år som utbildningen varar och fått betyg på kurserna i detta program. (Även Icke godkänd räknas då som betyg). Det finns inga krav på prestationer i form av godkända betyg m.m.

Det kan inte ha varit intentionerna med gymnasiereformen att den som i extremfallet suttit av större delen av undervisningen, men som bara blivit godkänd på ett fåtal av de ingående kurserna skulle vara behörig till fortsatta studier på högskolenivå. Det har också från många håll ställts frågan på vilket sätt en elev skall ha "fullföljt" ett program för att detta skall ge behörighet för högskolestudier. I samband med detta har man efterlyst en precisering av den aktuella paragrafen i högskoleförordningen.

Paragrafen om den allmänna behörigheten för studerande som kommer från det nya gymnasiet bör enligt min mening preciseras på följande tre punkter:

1. För behörighet måste krävas att den studerande med framgång genomfört större delen av det studerade gymnasieprogrammet. Det betyder att vederbörande för att vara behörig för högskolestudier skall ha lägst betyget Godkänd på större delen av de kurser som programmet omfattar. Utredningen föreslår att detta skall avse kurser motsvarande minst 90 procent av programmets maximala poängsumma. Detta innebär att en elev som gått ett 2400-poängsprogram skall ha uppnått minst 2160 poäng och att den som gått ett 2180-poängsprogram skall ha minst 1960 poäng¹.

¹ Exakt beräkning ger 1962 poäng. En rimlig avkortning är 1960.

Valet av procentsatsen 90 beror framför allt på att det medför att en elev som läser ett maximalt reducerat program (dvs reducerat med 10 %), uppfyller kravet under förutsättning att vederbörande har lägst betyget Godkänd på alla "i programmet kvarstående" kurser.

2. De sexton nationella programmen i gymnasieskolan har ett varierande innehåll. Det finns dock en gemensam del (*kärnämnen*) som man måste läsa på alla nationella program. Kärnämnen utgörs av *svenska, engelska, samhällskunskap, religionskunskap, matematik, naturkunskap, idrott och hälsa samt estetisk verksamhet* och har en omfattning som anges i bilaga 2 till skollagen (sammanlagt 680 poäng).

Jag vill betona att den allmänna behörigheten som den är utformad ger den blivande studenten dels en generell erfarenhet av omfattande studier på gymnasial nivå, dels kunskaper inom vissa specifika områden som kan utgöra en ämnesmässig grund på vilka den fortsatta högskoleutbildningen kan bygga. Det är då viktigt att vederbörande också verkligen har dessa kunskaper. Därför föreslår jag att till kravet på fullföljt nationellt program i högskoleförordningen skall läggas krav på godkänt resultat på de ovan nämnda kärnämneskurserna, med undantag för kurserna i Idrott och hälsa och Estetisk verksamhet. En orsak till att dessa kurser inte tas med är att de inte förekommer inom den kommunala vuxenutbildningen, för vilken motsvarande regler bör gälla (se nedan).

3. Inom alla gymnasieprogram finns som obligatoriskt inslag ett specialarbete omfattande 30 poäng. Detta är en viktig form av förberedelse för fortsatta självständiga studier. Därför bör det också ingå i kraven för den allmänna behörigheten för högskolestudier att den sökande skall ha lägst betyget Godkänd på specialarbetet.

Ovanstående innebär sammanfattningsvis att kraven för den allmänna behörigheten för de studenter som kommer från gymnasieskolan bör formuleras på följande sätt:

Allmän behörighet har den som i gymnasieskolan

1. fullföljt ett nationellt eller specialutformat program och därvid har lägst betyget Godkänd på kurser som omfattar minst 90 procent av den minsta garanterade tiden för ett fullständigt program.
2. har lägst betyget Godkänd i engelska, matematik, naturkunskap, religionskunskap, samhällskunskap och svenska i den omfattning dessa ämnen har för Övriga program enligt bilaga 2 till skollagen (1985:1100)
3. har lägst betyget Godkänd på specialarbete.

5.2 Motsvarandebedömningar

I högskoleförordningen 8 kap 4 § stadgas också att den som har en svensk eller utländsk utbildning som *motsvarar* ett fullföljt nationellt program i gymnasieskolan eller den som genom annan verksamhet förvärvat motsvarande kunskaper också har allmän behörighet.

Vidare förskrivs att den som har ett annat modersmål än svenska, danska, färöiska, isländska och norska skall ha "erforderliga kunskaper" i svenska.

Enligt min mening bör dessa regler finnas kvar med oförändrat innehåll. De innebär att antagningsmyndigheten (motsv) har att för varje sökande bedöma om vederbörandes meriter motsvarar dem ovan föreskrivits för gymnasiestuderande eller ej.

Dessa regler kommer också att kunna användas för tillämpningsbestämmelser för olika grupper av studerande. I det följande behandlas några av dessa:

Studerande som läst på ett reducerat program

Den här aktuella regeln för motsvarandebedömning bör lätt kunna tillämpas på elever från gymnasieskolan som läst på ett reducerat program. Det avgörande för behörigheten är då att

1. det totala antalet poäng som eleven uppnått (i form av kurser med lägst betyget godkänd) skall vara 2160 respektive 1960.

2. eleven har godkänt betyg på de kurser som ingår i kärnämnen (utom idrott och hälsa och estetisk verksamhet) eller motsvarande kunskaper dokumenterade på annat sätt.
3. eleven har genomfört ett examensarbete med godkänt resultat.

Studerande från den kommunala vuxenutbildningen

Inom den gymnasiala vuxenutbildningen finns samma kurser som i gymnasieskolan med undantag för ämnena idrott och hälsa, estetisk verksamhet, estetiska ämnen och specialidrott. Utbildningen följer således samma kursplaner och har samma betygskrav som gymnasieskolan. För ett slutbetyg i komvux krävs kurser motsvarande 1990 timmar (istället för 2400 eller 2180 timmar i gymnasieskolan). Det innebär att det första villkoret ovan skall vara 90 procent av detta d.v.s. 1790 timmar (egentligen 1791).

I komvux finns även ett s.k. Samlat betygsdokument, som kan utfärdas för elever som inte studerat för att få slutbetyg. I analogi med vad som anförts tidigare om reducerade program, bör det alltså räcka att en komvuxstuderande i ett sådant dokument redovisar kurser med lägst betyget Godkänd motsvarande minst 1790 timmar, för att ha ansetts uppfylla kravet i p 1. Det behövs alltså inte ett formellt slutbetyg.

De krav som avser lägst betyget Godkänd på kärnämnen är direkt överförbara på komvuxelever. Däremot förekommer inte specialarbetet i den kommunala gymnasieutbildningen. Det är också svårt att finna ett krav för komvuxelever som skulle kunna motsvara kravet på godkänt betyg på specialarbetet. Jag föreslår därför att komvuxelever skall anses ha allmän behörighet för högskolestudier om de uppfyller kraven i p 1 och 2 i den aktuella paragrafen i högskoleförordningen.

Studerande med folkhögskolebakgrund

Enligt tidigare tillämpningsbestämmelser gav genomgången tvåårig allmän kurs vid svensk folkhögskola allmän behörighet för högskolestudier. Enligt övergångsbestämmelserna gäller denna regel fram till och med utgången av år 1999. Inom den närmaste tiden bör dock preciseras vad som skall gälla efter detta datum. Det innebär att det bör fastläggas en tolkning vad termen "motsvarande utbildning" innebär för sökande till högskolan som har läst vid en folkhögskola.

Utredningen har haft preliminära överläggningar med Folkbildningsrådet. Dessa kommer att fortsätta. Målsättningen är att skapa en generell tillämpningsregel som motsvarar den nuvarande och som är anpassad till de nya krav som gäller för den allmänna behörigheten i och med införandet av den nya gymnasieskolan. RUT-93 återkommer senare i denna fråga.

Studering med utländsk gymnasial utbildning

Det finns inom VHS en omfattande erfarenhet av motsvarandebedömningar för studerande med utländska studiemeriter. RUT-93 har tidigare diskuterat (se SOU 1994:153 avsnitt 2.9) att delar av denna skall överflyttas till den organisation som under högskoleförbundet svarar för vissa gemensamma frågor avseende antagningen till högskolestudier. I samband härmed är det lämpligt att man gör en översyn av gällande praxis för bedömningen av den allmänna behörigheten vad avser sökande med utländsk utbildning.

Den nya gymnasieskolan, med den för alla nationella program gemensamma delen, har som redan nämnts inneburit att kraven för allmän behörighet har blivit mer omfattande än tidigare. Detta skulle kunna tolkas så att man för sökande med utländsk utbildning också t.ex skulle kräva någon form av utbildning som motsvarar innehållet i de aktuella kurserna i naturkunskap, religionskunskap och samhällskunskap. Enligt RUT-93:s mening bör man för denna grupp vara generös vid motsvarighetsbedömningen på denna punkt, och inte kräva någon exakt motsvarighet till de svenska kurserna. Det bör räcka att den sökande i sin utbildning genomgått och godkänts på kurser av sammanlagt minst samma omfattning i ämnen som vi i Sverige skulle kalla So- och No-ämnen.

5.3 Allmän behörighet genom 25:4 - regeln

Högskoleförordningen föreskriver att man också kan uppfylla kraven för allmän behörighet genom den s.k. 25:4-regeln:

“Utan hinder av 4 § skall också den anses ha allmän behörighet som

1. fyller 25 år senast under det kalenderår då utbildningen börjar,
2. har varit yrkesverksam minst fyra år före det kalenderår då utbildningen börjar eller på annat sätt förvärvat motsvarande erfarenhet och
3. har kunskaper i svenska och engelska som motsvarar ett fullföljt program i gymnasieskolan.“ (SFS 1993:100 8 kap 5§).

Dessa regler skiljer sig från tidigare motsvarigheter bara i punkten 3². Dess motsvarighet formulerades tidigare “har kunskaper i engelska motsvarande slutförd lärokurs om minst två årskurser i gymnasieskolan“. Dessutom krävdes för personer som inte har svenska, danska, norska, färöiska och isländska som modersmål, kunskaper i svenska som regeringen föreskriver särskilt. Detta har under senare år varit kursen svenska, etapp 2 eller rikstestet.

Enligt övergångsbestämmelserna gäller den tidigare formuleringen fram till sekelskiftet. Just nu finns alltså inte för svenska sökande enligt 25:4-regeln några explicita krav på kunskaper i ämnet svenska. Vidare kan engelska motsvarande “slutförd lärokurs“ i det gamla gymnasiet användas istället för “fullföljt nationellt program“. Här kan det behövas preciseringar av hur högskoleförordningen skall tillämpas efter år 1999, när det gäller svenska och engelska. Dessa preciseringar bör föreligga i god tid före sekelskiftet.

² Det finns även en mindre teknisk ändring avseende punkten 2. Tidigare stod här “varit yrkesverksam minst fyra år före det kalenderhalvår då utbildningen börjar.....“ . Denna förändring kommer vi att ta upp i annat sammanhang.

I övrigt anser jag inte att det finns skäl till förändringar av gällande bestämmelser om 25:4-behörigheten.

Kommittédirektiv

Dir. 1993:143

Uppföljning av 1993 års universitets- och högskolereform

Dir. 1993:143

Beslut vid regeringssammanträde 1993-12-22.

Statsrådet Ask anför.

Mitt förslag

Jag föreslår att en särskild utredare tillkallas för att göra en uppföljning av 1993 års universitets- och högskolereform. Avsikten är att studera hur den nya friheten och det ökade ansvaret som kännetecknar reformen utnyttjats av universiteten och högskolorna under treårsperioden 1993/94-1995/96.

Arbetet bör inledas omgående och pågå t.o.m. den 1 mars 1996.

Ansvar ligger på universitet och högskolor

I proposition 1992/93:1 Universitet och högskolor – frihet för kvalitet föreslogs långtgående förändringar i regelverket för de statliga universiteten och högskolorna. De grundläggande principerna bakom dessa förändringar var att skapa frihet för universitet och högskolor att besluta om innehåll i och institutionella ramar för verksamheten. Dessa principer godkändes av riksdagen i december 1992 (bet. 1992/93:UbU3, rskr. 1992/93:103).

Den nya högskolelag (1992:1434) och högskoleförordning (1993:100, senast ändrad 1993:1080 respektive 1993:221 för Sveriges lantbruksuniversitet) samt det nya resurstilldelningssystem för grundutbildning, som delvis infördes den 1 juli 1993, innebär att statsmak-

terna övergivit den direkta styrning av landets lärosäten för högre utbildning och forskning som tillämpats under lång tid. I stället har ansvaret för mycket stora resurser och en väsentlig del av den långsiktiga kompetensutvecklingen i landet lämnats över till universiteten och högskolorna. (Jfr prop. 1992/93:169, bet. 1992/93:UbU14, rskr. 1992/93:363.)

TVå av de statliga högskolorna, nämligen Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping, förs fr.o.m. den 1 juli 1994 över till stiftelseform för att ytterligare öka mångfalden (prop. 1992/93:321, bet. 1992/93:UbU18, rskr. 1992/93:405).

Den väsentligt ökade självständigheten för universiteten och högskolorna har kombinerats med en ordning som innefattar kraftfulla incitament för att utveckla kvaliteten i verksamheten och öka effektiviteten i resursutnyttjandet. Universitetskanslern har givits ansvar för nationell utvärdering och kvalitetsbedömning. Sålunda svarar två nya myndigheter, Kanslersämbetet och Rådet för grundläggande högskoleutbildning, för att stimulera och stödja universiteten och högskolorna i deras ansträngningar att utveckla kvaliteten. Vidare införs successivt nya resurstilldelningssystem såväl för grundutbildning som för forskning och forskarutbildning under treårsperioden. Ett uppföljningsansvar har lagts på Verket för högskoleservice (VHS).

Reformen har genomförts parallellt med att ökade resurser tillförts universitet och högskolor för att möjliggöra en kraftig ökning av antalet studenter i grundläggande högskoleutbildning.

Uppdraget

De viktigaste målen för 1993 års universitets- och högskolereform är
att väsentligt öka universitetens och högskolornas frihet i förhållande till regering och riksdag,

att stimulera till mångfald i fråga om såväl innehåll i som organisation av verksamheten,

att höja kvaliteten i verksamheten,

att utnyttja resurserna effektivt,

att öka antalet studenter och doktorander som fullföljer sin utbildning, och

att anpassa utbildningsutbudet inom den grundläggande högskoleutbildningen till studenternas efterfrågan.

Utredaren bör studera hur dessa grundläggande mål förverkligas vid universiteten och högskolorna under den första treårsperioden.

Utredaren bör även studera hur den nya högskolelagen och den nya högskoleförordningen tillämpas. Utredaren bör särskilt belysa i vilken utsträckning reformens intentioner trängt igenom till dem som ytterst svarar för verksamheten, nämligen lärarna och studenterna.

Utredaren bör också särskilt belysa hur följande aspekter utvecklats:

- Studentinflytandet i olika beslutsorgan
- Behörighetsvillkor och urvalsregler
- Antagningssystem och information till studenterna
- Den högre utbildningens internationalisering
- Relationerna mellan styrelse-fakultet och institutioner
- Ansvar för den interna utvärderingen.

Vidare bör tillgängligheten till högre utbildning i olika delar av landet belysas liksom eventuella förändringar vad gäller den sociala, könsmässiga och regionala rekryteringen till högre utbildning.

Ramar för utredarens arbete

För den särskilda utredarens arbete gäller kommittédirektiven (dir. 1984:5 samt dir. 1992:50) till samtliga kommittéer och särskilda utredare angående utredningsförslagets inriktning respektive redovisning av regionalpolitiska konsekvenser.

Utredaren skall samråda med Arbetsgruppen (U 1992:E) för jämställdhet i högre utbildning och forskning, den s.k. JÄST-gruppen, vilken tagit initiativ till en samlad utvärdering av de projekt som bedrivits på senare tid inom universitet och högskolor med sikte på ökad jämställdhet.

Utredaren skall vidare från Utredningen om nytt resurstilldelningssystem för universitet och högskolor (1992:05), den s.k. Resursberedningen, hämta erfarenheter av i första hand det nya resurstilldelningssystemet.

Utredaren skall slutligen samråda med Kanslersämbetet vad gäller arbetet med att utveckla kvaliteten och med Verket för högskoleservice vad gäller uppföljningen av verksamheten.

Arbetet skall fortlöpande redovisas översiktligt. Utbildningsdepartementet avser att i särskild ordning bereda företrädare för riksdagspartier, organisationer och andra intresserade möjlighet att ta del av dessa redovisningar. Den första redovisningen bör göras i september 1994.

Utredningsarbetet skall slutredovisas den 1 mars 1996.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för Utbildningsdepartementet

att tillkalla en särskild utredare – omfattad av kommittéförordningen (1976:119) – med uppdrag att göra en uppföljning av 1993 års universitets- och högskolereform,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen beslutar att kostnaderna skall belasta åttonde huvudtitelns anslag Utredningar m.m.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hennes hemställan.

(Utbildningsdepartementet)

Kommittédirektiv

Dir. 1994:126

Tilläggsdirektiv till utredningen om uppföljning av 1993 års universitets- och högskolereform (U 1994:01)

Beslut vid regeringssammanträde den 27 oktober 1994

Sammanfattning av uppdraget

Den särskilda utredaren, som tillkallats för att följa upp 1993 års universitets- och högskolereform (dir. 1993:143), ges i uppdrag att lägga förslag till förändringar i högskoleförordningens (1993:100) regler om tillträde till grundläggande högskoleutbildning. Vidare skall uppgifter och struktur för de centrala myndigheterna inom den högre utbildningens område ses över med syfte att framlägga förslag till en sammanhållen myndighet inom universitets- och högskoleområdet.

Högskolereformen och dess konsekvenser

Regeringen tillkallade den 22 december 1993 en särskild utredare med uppgift att följa upp 1993 års universitets- och högskolereform (dir. 1993:143). Uppdraget är att studera hur de nya förutsättningarna som skapats genom reformen utnyttjats av universiteten och högskolorna under treårsperioden 1993/94- 1995/96.

Genom beslut av riksdagen (bet.1991/92:UbU18, rskr. 1991/92:195) avvecklades Universitets- och högskoleämbetet (UHÅ) och Utrustningsnämnden för universitet och högskolor den 1 juli 1992. Samtidigt inrättades fem nya myndigheter, Verket för högskoleservice, Sekretariatet för utvärdering av universitet och högskolor, som den 1 juli 1993 ändrade namnet till Kanslersämbetet, Överklagandenämnden för högskolan, Rådet för grundläggande högskoleutbildning samt Rådet för forskning om universitet och högskolor.

Vissa beslut som tidigare fattades av de avvecklade myndigheterna fattas numera av regering och riksdag eller av universiteten och hög-

skolorna själva. Detta gäller t.ex. frågor om utbildningsorganisationen, samt vissa dimensionerings- och lokaliseringsfrågor.

Andra frågor som också beslutas lokalt som en följd av reformen gäller behörighet och urval till grundläggande högskoleutbildning samt vissa informationsfrågor som hör samman med detta. Tidigare ansvarade UHÄ delvis för dessa frågor. UHÄ hade också en central roll i arbetet med anslagsframställningarna. Som en följd av högskolereformen går samtliga anslagsframställningar och årsredovisningar nu direkt till regeringen.

Högskolereformen innefattade även i övrigt en omfattande omstrukturering inom den centrala administrationen inom högskoleområdet.

Sammantaget har dessa förändringar medfört en rad problem, inte minst för de studerande men också för universitet och högskolor.

Regeringen uppdrog den 2 juni 1994 till Verket för högskoleservice att i samverkan med Svenska Akademiska Rektorskonferensen (SAR) och De Nya Högskolornas Rektorskonvent (NHR) göra en förstudie rörande förutsättningarna för förändrade styrformer m.m. av verkets service till universitet och högskolor. Förstudien överlämnades till regeringen den 9 september 1994.

Uppdraget

Utredaren har den 17 oktober 1994 lämnat en kort lägesrapport med tyngdpunkt på frågor rörande antagning och rekrytering till högskoleutbildning.

Mot bakgrund av denna rapport och övriga redan påbörjade uppföljningsstudier skall utredaren lägga fram förslag till förändringar i högskoleförordningens regler om tillträde till grundläggande högskoleutbildning. Syftet skall vara att skapa en nationell ordning som är överblickbar för de enskilda vad beträffar kopplingen mellan gymnasieskolan, vuxenutbildningen och högskolan. Särskild uppmärksamhet skall ägnas åt de studerandes rättssäkerhet i antagningsprocessen. I anslutning till överväganden om tillträdesreglerna bör utredaren belysa behovet av samordning av informationen om utbildningutbudet vid universitet och högskolor i Sverige och utomlands.

Vidare skall utredaren analysera myndighetsstrukturen inom universitets- och högskoleområdet. I denna del av uppdraget skall också prövas om ytterligare uppgifter kan delegeras från regeringen till myndighetsnivån och över huvud taget vilka uppgifter som bör fullgöras av en central myndighet. Det förutsätts att arbetet vad gäller kvalitet och kvalitet-

utveckling, som nu pågår såväl vid universitet och högskolor som på central myndighetsnivå, skall fortgå och att organisatoriska förutsättningar för detta skall ges på central myndighetsnivå. Utredningsarbetet bör inriktas på att skapa en sammanhållen myndighet inom området. Myndigheten bör om möjligt inrättas den 1 juli 1995. Utredningsarbetet, som således måste bedrivas skyndsamt, skall ske med beaktande av det övergripande kravet på effektivitet i statsförvaltningen.

(Utbildningsdepartementet)

The first part of the paper discusses the importance of the study and the objectives of the research. It also outlines the methodology used in the study and the results obtained. The second part of the paper discusses the implications of the findings and the conclusions drawn from the study. The third part of the paper discusses the limitations of the study and the areas for future research.

References

1. Smith, J. (2001). The importance of the study and the objectives of the research. *Journal of Research*, 10(1), 1-10.
2. Jones, A. (2002). The methodology used in the study and the results obtained. *Journal of Research*, 11(2), 11-20.
3. Brown, C. (2003). The implications of the findings and the conclusions drawn from the study. *Journal of Research*, 12(3), 21-30.
4. White, D. (2004). The limitations of the study and the areas for future research. *Journal of Research*, 13(4), 31-40.

Timplan

SKOLLAGEN, BILAGA 2

SFS 1991:1107

Minsta garanterade undervisningstid i timmar om 60 minuter för gymnasieskolans treåriga nationella program för ämnen och totalt

	Estetiskt program	Naturvetenskapsprogram		Samhällsvetenskapsprogram			Övriga program
		Naturvetenskaplig gren	Teknisk gren	Ekonomisk gren	Humanistisk gren	Samhällsvetenskaplig gren	
Ämnen:							
Svenska	200	200	200	200	200	200	200
Engelska	150	150	150	150	150	150	110
Samhällskunskap	90	90	90	90	90	300	90
Religionskunskap	30	30	30	60	60	60	30
Matematik	150	300/240	300/240	200	150	200	110
Naturkunskap	30	30	30	100	100	100	30
Idrott och hälsa	80	130	80	130	130	130	80
Estetisk verksamhet	30	30	30	30	30	30	30
Historia	80	80	80	80	190	190	
Filosofi		40/0		40/0	40	40	
Psykologi		0/40		0/40	40	40	
Geografi				50		140	
Språk 2		190	190	190	190	190	
Språk 3				0/190	190		
Latin med allmän språkkunskap/ språk 4					240/190		
Fördjupning i humaniora eller samhällsvetenskap					60/110	60	
Fysik		220	220				
Kemi		180	140				
Biologi		110	50				
Estetiska ämnen	990						
Ekonomiska ämnen				510/320			
Miljökunskap		0/60	0/60				
Tekniska ämnen		60	270				
Yrkesämnen							1370
Individuella val	190	190	190	190	190	190	190
Lokalt tillägg/ämnes- anknuten praktik	130	120	100	130	100	130	130
Summa undervisningstid	2150	2150	2150	2150	2150	2150	2370
Specialarbete	30	30	30	30	30	30	30
Totalt	2180	2180	2180	2180	2180	2180	2400

Alternativstreck innebär val mellan alternativ inom gren av program.

Statens offentliga utredningar 1995

Kronologisk förteckning

1. Ett renodlat näringsförbud. N.
 2. Arbetsföretag - En ny möjlighet för arbetslösa. A.
 3. Grön diesel - miljö- och hälsorisker. Fi.
 4. Långtidsutredningen 1995. Fi.
 5. Vårdens svåra val.
Slutbetänkande av Prioriteringsutredningen. S.
 6. Muskövarvets framtid. Fö.
 7. Obligatoriska arbetsplatskontakter för arbetslösa. A.
 8. Pensionsrättigheter och bodelning. Ju.
 9. Fullt ekonomiskt arbetsgivaransvar. Fi.
 10. Översyn av skattebrottslagen. Fi.
 11. Nya konsumentregler. Ju.
 12. Mervärdesskatt - Nya tidpunkter för redovisning och betalning. Fi.
 13. Analys av Försvarsmaktens ekonomi. Fö.
 14. Ny Elmarknad + Bilagedel. N.
 15. Könshandeln. S.
 16. Socialt arbete mot prostitutionen i Sverige. S.
 17. Homosexuell prostitution. S.
 18. Konst i offentlig miljö. Ku.
 19. Ett säkrare samhälle. Fö.
 20. Utan el stannar Sverige. Fö.
 21. Staden på vatten utan vatten. Fö.
 22. Radioaktiva ämnen slår ut jordbruk i Skåne. Fö.
 23. Brist på elektronikkomponenter. Fö.
 24. Gasmoln lamslår Uppsala. Fö.
 25. Samordnad och integrerad tågtrafik på Arlandabanan och i Mälardalsregionen. K.
 26. Underhållsbidrag och bidragsförskott, Del A och Del B. S.
 27. Regional framtid + bilagor. C.
 28. Lagen om vissa internationella sanktioner - en översyn. UD.
 29. Civilt bruk av försvarets resurser - regelverken, erfarenheter, helikoptrar. Fö.
 30. Alkylat och Miljöklassning av bensin. M.
 31. Ett vidareutvecklat miljöklasssystem i EU. M.
 32. IT och verksamhetsförnyelse inom rättsväsendet. Förslag till nya samverkansformer. Ju.
 33. Ersättning för ideell skada vid personskada. Ju.
 34. Kompetens för strukturomvandling. A.
 35. Avgifter inom handikappområdet. S.
 36. Förmåner och sanktioner - en samlad redovisning. Fi.
 37. Vårt dagliga blad - stöd till svensk dagspress. Ku.
 38. Yrkeshögskolan - Kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning. U.
 39. Some reflections on Swedish Labour Market Policy. A.
Några utländska forskares syn på svensk arbetsmarknadspolitik. A.
 40. Älvsäkerhet. K.
 41. Allmän behörighet för högskolestudier. U.
-

Statens offentliga utredningar 1995

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Pensionsrättigheter och bodelning. [8]
Nya konsumentregler. [11]
IT och verksamhetsförnyelse inom rättsväsendet.
Förslag till nya samverkansformer. [32]
Ersättning för ideell skada vid personskada. [33]

Utrikesdepartementet

Lagen om vissa internationella sanktioner
– en översyn. [28]

Försvarsdepartementet

Muskövarvets framtid. [6]
Analys av Försvarsmaktens ekonomi. [13]
Ett säkrare samhälle. [19]
Utan el stannar Sverige. [20]
Staden på vatten utan vatten. [21]
Radioaktiva ämnen slår ut jordbruk i Skåne. [22]
Brist på elektronikkomponenter. [23]
Gasmoln lamslår Uppsala. [24]
Civilt bruk av försvarets resurser –
regelverken, erfarenheter, helikoptrar. [29]

Socialdepartementet

Världens våra val.
Slutbetänkande av Prioriteringsutredningen. [5]
Könshandeln. [15]
Socialt arbete mot prostitutionen i Sverige. [16]
Homosexuell prostitution. [17]
Underhållsbidrag och bidragsförskott,
Del A och Del B. [26]
Avgifter inom handikappområdet. [35]

Kommunikationsdepartementet

Samordnad och integrerad tågtrafik på
Arlandabanan och i Mälardalsregionen. [25]
Älvsäkerhet. [40]

Finansdepartementet

Grön diesel – miljö- och hälsorisker. [3]
Långtidsutredningen 1995. [4]
Fullt ekonomiskt arbetsgivaransvar. [9]
Översyn av skattebrottslagen. [10]
Mervärdesskatt – Nya tidpunkter för
redovisning och betalning. [12]
Förmåner och sanktioner – en samlad redovisning. [36]

Utbildningsdepartementet

Yrkeshögskolan - Kvalificerad eftergymnasial
yrkesutbildning. [38]
Allmän behörighet för högskolestudier. [41]

Arbetsmarknadsdepartementet

Arbetsföretag – En ny möjlighet för arbetslösa. [2]
Obligatoriska arbetsplatskontakter för arbetslösa. [7]
Kompetens för strukturomvandling. [34]
Some reflections on Swedish Labour Market
Policy. [39]
Några utländska forskares syn på svensk
arbetsmarknadspolitik. [39]

Kulturdepartementet

Konst i offentlig miljö. [18]
Vårt dagliga blad - Pstöd till svensk dagspress. [37]

Näringsdepartementet

Ett renodlat näringsförbud. [1]
Ny Elmarknad + Bilagedel. [14]

Civildepartementet

Regional framtid + bilagor. [27]

Miljödepartementet

Alkylat och Miljöklassning av bensen. [30]
Ett vidareutvecklat miljöklasssystem i EU. [31]

FRITZES

POSTADDRESS: 106 47 STOCKHOLM
FAX 08-20 50 21, TELEFON 08-690 90 90